

KORVAAMATTOMAN IHANAA! VÄRIKYLPLY

ERITYISLAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUKENA.

Sanna Pajunen-Kyynäräinen, sanna.pajunen-kyynarainen@pori.fi, Vauvojen värikylpy, Porin lastenkulttuurikeskus Kruunupää.

TAUSTAA

Vauvojen värikylpy® on lastenkulttuurikeskus Kruunupään, Porissa vuonna 2003 kehittämä taidemenetelmä. Samaan aikaan perustettiin Porin taidemuseon alaisuuteen Lastenkulttuurikeskus Kruunupää (ent. Porin lastenkulttuurikeskus – Satakunnan lastenkulttuuriverkosto). Vuonna 2016 keskus on toiminut itsenäisenä kulttuuriyksikkönä Porin kaupungin organisaatiossa ja nyttemmin vuonna 2020 täysin omissa tiloissa Porilaistenkadun varrella.

Vauvojen värikylpy -toiminta pitää sisällään taidetyöpajoja vauva- ja pikkulapsiperheille, Vauvojen värikylpy -ohjaajakoulutuksia aikuisille ja muita koulutuksia vauvuudesta ja varhaisiän taidetoiminnasta eri instansseille sekä toimijoille. Lastenkulttuurikeskuksen kautta Vauvojen värikylpy -toiminta on levinnyt Suomessa ja kansainvälisesti. Värikylpy-työpajoissa edetään moniaististen materiaalien, värien ja valon kokemisesta, tunnustelusta ja havaitsemisesta itse tuotettuun jälkeen. Työpajoja järjestetään säännöllisesti 4 kk:n ikäisistä vauvoista aina 5-vuotiaille perheineen. Lisäksi toimintaa räätälöidään aikuisille ja erityisryhmille. (Lastenkulttuurikeskus Kruunupää (2025).<https://www.pori.fi/vapaa-aika/kulttuuri/lastenkulttuurikeskus-kruunupaa/vauvojen-varikylpy/>)

Värikylpy-toiminnan sisältämä moniaistisuus ja toimijalähtöisyys mahdollistavat yhteistyökumppanin kanssa räätälöitynä erilaisista haasteista omaaville onnistumisen ja innostumisen hetkiä. Yhteistyökumppaneina on monina vuosina toiminut Ensi- ja turvakoti Esikko, Näkövammaistenliitto ja Porin perusturva. Työpajoja on toteutettu teinivanhemmille, päihdevanhemmille, autisteille, vaikeasti kehitysvammaisille aikuisille ja näkömonivammaisille.

1 VÄRIKYLPHY ERITYISLAPSEN JA HÄNEN PERHEENSÄ TUKENA

Värikylpy on osoittautunut erityislapsiperheiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti tukevaksi ja hyvinvointieroja kaventavaksi toiminnaksi. Taideperusteinen toiminta luo uudenlaisen mahdollisuuden kokemukselle ja vuorovaikutukselle. Vanhemmat ovat kommentoineet Värikylpy-työpajojen rohkaisseen erityislapsia kohtaamaan maailman erilaisine materiaaleineen ja tiloineen. Esimerkiksi näkömonivammaisia lapsia toiminta on aktivoanut niin motorisesti kuin henkisesti. Värikylpy-toiminta antaa mm. merkittävää tukea lapsen kehitykselle, koko kehon motoriikalle sekä liikkumaan lähtemiselle.

Tuon tässä esiin vuonna 2016 neljän työpajasarjan kokemuksia näkömonivammaisten Värikylpy-työpajoista. Työpajat oli suunnattu vauvaperheille ja niissä tärkeänä tukena toimi yhteyshenkilö Jaana Egblom Näkövammaisten liitolta Lastenkulttuurikeskuksen värikylpyohjaajan Sanna Pajunen-Kyynäräisen kanssa.

Vauvojen värikylpy -erityistyöpajaan osallistui tuolloin ensimmäistä kertaa puolitoistavuotias Anni (nimi muutettu). Hän oli erittäin innostunut pieni taapero, joka ihmetteli maailmaa mielellään vanhempien sylissä. Anni oli juuri saanut ensimmäiset silmälasit, jotka olivat hieman jännät ja usein vähän tielläkin.

Aloitimme Värikylpy-kauden tuomalla lapsille vahvoja värikontrasteja näkemisen ja hahmottamisen vahvistamiseksi. Työpajoissa oli myös isoja kolmiulotteisia muotoja, joiden tunnustelu vaati liikkumista, kurkottelua ja pientä kehon hallintaa sekä eri tuntuja ja lämpöisiä materiaaleja, joita hypisteltiin tai joilla maalattiin.

Työpajoihin osallistuessa emme vielä tienneet mikä Annin haasteet aiheutti, mutta päätimme edetä työpajojen suhteen tunnustellen ja tutkaillen lapsen omaa tahtia ja mahdollisuuksia edetä. Annin fyysinen oleminen ja jaksaminen työpajatyöskentelyssä oli välillä haastavaa. Istuminen lattialla oli raskasta ja hänen käsissään oli aistiylherkkyyttä. Anni ei mielellään koskenut mihinkään tahmeaan, kylmään tai märkään, mutta rakasti erittäin karheaa tylliä. Yhdessä perheen kanssa maanittelimme lasta ja lähestyimme aina vähän eri tulokulmista uusien materiaalien kanssa, ylhäältä ja sivuilta leikkisästi innostaen. Vanhemmat tukivat Annin työskentelyä ja rohkaisivat

ennakkoluulottomasti tutustumaan moniaistisiin materiaaleihin. Päätimme edetä niillä, jotka hän hyväksyi ja pikkuhiljaa siirryimme hänestä ikävämpiin tunnusteltaviin. Tärkeimmiksi asioiksi koimme yhdessä Engblomin kanssa saada perheet osallistumaan toimintaan, innostua lapsestaan ja tutkailemaan niitä asioita positiivisesti, jotka tuottivat haasteita tai jotka innostivat.

Anni sai Värikyly-kauden jälkeen diagnoosin Angelman oireyhtymä, joka on harvinainen kromosomipoikkeama. Hänen kehityksensä viivästyi ja mm. istumaan tai konttaamaan lähtemiseen oli esteitä. Vanhemmat kertoivat, että Värikyly-työpajoissa käyminen oli ollut heille erityisen tärkeä tuki lapsen muuttuvan tilan hahmottumisessa. Työpajan moniaististen materiaalien ja menetelmien kautta Anni saatiin innostettua koskemaan eri tuntuihin ja hänen motoriikkansa, kuten pään liikeradat ja kehon jäntevöityminen monipuolistuivat. Fysioterapeutti oli myös todennut vanhemmille, että ainoa este konttausharjoituksille oli kosketusyliherkkyys käsissä. Jos Anni ei tottuisi erilaisiin tuntuihin, hän ei myöskään alkaisi varata painoaan käsilleen ja pääsisi harjoittelemaan pystyyn nousemista. Värikyly-työpajat olivat olleet tässä suhteessa korvaamatonta vipuvoimaa koko perheelle. Työpajojen myötä Anni sai hyvää siedätystä käsien yliherkkyyteen, harjoitusta motoriikasta sekä lihaksien vahvistumiseen.

Kuva 1. Värikylykesä 2024. Merilii Simonen.

2 PEDAGOGISIA AJATUKSIANI INKLUSIIVISEN JA MONINAISUUTTA KUNNIOITTAVAN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYKSESTÄ VÄRIKYLPI-TOIMINNASSA.

On monia tärkeitä asioita, joita pitää huomioida inklusiivisessa taidetoiminnassa. Ensimmäisenä hyvän yhteistyön aloittamiselle pidän jokaisessa työpajassa sensitiivistä lähestymistä eri perheiden tilanteisiin ja sitä, ettemme olettaisi kenestäkään mitään ennakkoon. Ei edes sitä, kuka on äiti, isä, mikä on lapsen sukupuoli saatikka millainen tilanne perheellä on meneillään. Värikyly-työpajoissa, ihan kaikissa niissä, pidämme tärkeänä kohdata ensisijaisesti osallistuvan perheen. Ei ongelmia tai haasteita. Mitään ei diagnosoida tai mitata. Työpajoissa perheet saavat olla kokonaisia, taitavia, nauraa ja iloita. Tärkeää on aina huomata hyvä ja nähdä lapsen sekä vanhempien persoonallisuudet positiivisina ja innostavina rekijöinä. (New Cultural Horizons ”Että kaikilla olisi mahdollisuus osallistua taideopetukseen” Tuen tapoja taide- ja kulttuuriharrastuksiin, s. 14–15.)

Myötäeläminen ja kannustaminen ovat tärkeitä kenelle tahansa, mutta erityisesti on muistettava, että monia erityistuen piirissä olevia perheitä usein arvioidaan, tutkitaan, mitataan ja analysoidaan eri tapaamisissa. Tämän vuoksi taidetoiminnan äärellä voidaan päästä helposti pois kaavamaisista toimintatavoista ja lähemmäksi aitoa hetkessä elämistä, vaikkakin osallistujina olisi myös mukana hoitohenkilökuntaa tai muita tukipalveluiden asiantuntijoita. Yhteinen, salliva toiminta tukee vahvempaa vuorovaikutussidettä, minäpystyvyyttä ja parempaa itsetuntoa myös pienten lasten vanhemmille. Toivo on myös hyvin tärkeä asia. Joidenkin perheiden tilanteet voivat olla niin vaikeita ja kivuliaita, että pienikin valonpilkahdus tulee huomata ja nostaa esiin.

Moniaistinen ja ammatillisesti toteutettu taidetoiminta taipuu jokaiselle sopivaksi vaikkakin se välillä herättäisi osallistujissaan vastustusta, inhoa tai ällötystä. Kaiken ei tarvitse olla koko ajan ihanaa. Työpajoissa herää myös vertaistuellista voimaa niin aikuisissa kuin lapsissakin yhteisten ihmetysten äärellä. Jos toiminta näyttäytyykin yllättäen liian haastavana jollekin osallistujalle, on hyvä, että taitavan ohjaajan kanssa työpajoissa on perheiden yhteyshenkilö tai muu toimintaa tarjoava yhteistyökumppani. Tällöin taiteilija ei jää yksin ratkomaan perheiden haasteita, vaan vastuu siirtyy toiselle ammattilaiselle. Emme voi herättää osallistujissa tunteita ja sitten jättää heidät uusien

asioiden äärelle ilman ammattiauttajan välitöntä tukea. Joskus myös ohjaaja tarvitsee tilanteiden jälkikäsitteilyssä yhteyshenkilön vertaisellista tukea.

Monialainen yhteistyö, positiivisuus ja hyvän huomaaminen ovat avaimia onnistuneeseen yhteistyöhön taideharrastuksissa. (Setälä, 2011; Vauvojen värikylpy, s.14-27.) Värikylpy-työpajat ovat opettaneet minulle taitoja kohdata eri ikäisiä ja erilaisia ihmisiä, jotka tulevat hyvin erilaisista taustoista ja tilanteista. Rohkeus tehdä yhdessä ja iloita yksinkertaistenkin ja pienten asioiden äärellä ovat antaneet arvokkaita kokemuksia olla ihmisenä ihmisten parissa. Kun saamme valjastettua oman ammattiosaamisemme sellaiseksi, jonka avulla voimme valaista toisen ihmisen päivää ja tuottaa hyvää, on se erittäin merkittävää jokaiselle osapuolelle niin osallistujille kuin ohjaajille!

LÄHTEET

J. Engblom (toim.), K. Hänninen (toim.), L.Honkanen (toim.)(2017). *Käsi käden päällä: näkövammaisen lapsen kuntouttava arki*. Näkövammaiset lapset ry.

Piispa-Hakala, S. (toim.) (2022). *”Että kaikilla olisi mahdollisuus osallistua taideopetukseen”*: tuen tapoja taide- ja kulttuuriharrastuksiin.

P., Setälä, (2011). Vauvojen värikylpy. Porin taidemuseo.

Lastenkulttuurikeskus Kruunupää (2025). <https://www.pori.fi/vapaa-aika/kulttuuri/lastenkulttuurikeskus-kruunupaa/vauvojen-varikylpy/>

Jatkokurssin pedagogisen tehtäväni saa tekijänimelläni jakaa avoimesti aoe.fi-sivustolla ja artikkelin kirjoittajana olen huolehtinut ja vastaan artikkeliin liittyvien kuvien julkaisuluvasta.